

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Максименко Наталії Володимирівни на дисертаційну роботу Костецького Сергія Сергійовича на тему: «Адміністративно-правові засади реалізації принципу законності судової влади», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Становлення України як демократичної та правової держави нерозривно пов'язане зі здатністю судової влади діяти відповідно до чітких правових приписів, забезпечувати належне застосування норм права та гарантувати захист особи від неправомірного використання публічних повноважень. У цьому контексті принцип законності набуває значення одного з основних критеріїв інституційної спроможності судової системи, оскільки саме через його реалізацію виявляється якість взаємодії між правом, судом і публічною владою.

Особливої актуальності досліджувана проблематика набуває в умовах істотних суспільних трансформацій, тривалого воєнного стану, зміни характеру публічно-правових відносин та посилення навантаження на судову систему. За таких обставин законність має забезпечувати стабільність правового порядку, передбачуваність судового реагування та збереження належного рівня гарантій навіть за наявності надзвичайних обставин. Це зумовлює потребу в поглибленому осмисленні не тільки нормативного змісту принципу законності, а й умов його фактичного втілення у щоденній діяльності судів.

Важливого значення набуває проблема відповідності судової діяльності сучасним вимогам до якості правосуддя. Ідеться про послідовність правозастосування, належне обґрунтування судових актів, своєчасність розгляду справ, реальну можливість особи скористатися правом на судовий захист та здатність держави забезпечити виконання ухваленого рішення. Відсутність хоча б одного з цих складників може знижувати ефективність правового захисту та послаблювати авторитет судової влади.

Дослідження принципу законності у сфері судової влади має особливу цінність і з огляду на необхідність удосконалення адміністративно-процесуального законодавства України. Подальший розвиток правового регулювання потребує

більшої внутрішньої узгодженості, чіткості процедурних правил та належного врахування європейських правових підходів. У цьому аспекті законність постає не тільки як вимога до суду, а й як критерій якості самого законодавства, від якого залежить можливість послідовного, справедливого та передбачуваного застосування права.

У зв'язку із цим обрана тема має виразне наукове та практичне значення. Її дослідження дає змогу глибше розкрити роль принципу законності у функціонуванні судової влади, визначити чинники, що впливають на його реалізацію, та окреслити напрями вдосконалення правових механізмів, від яких залежить стійкість судової системи, авторитет правосуддя й належний захист особи у публічно-правових відносинах.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація демонструє послідовне розгортання авторського задуму від з'ясування методологічних засад законності до визначення конкретних напрямів її забезпечення у сфері адміністративного судочинства. Така побудова дослідження дала змогу простежити внутрішні зв'язки між змістом правових принципів, особливостями їх нормативного закріплення, практикою судового застосування та подальшим розвитком адміністративно-процесуального законодавства.

Заслуговує позитивної оцінки прагнення автора розглядати принцип законності крізь декілька взаємопов'язаних площин. У дисертації він постає одночасно як орієнтир правотворчої діяльності, критерій належності адміністративної процедури, основа судової перевірки рішень публічної адміністрації та умова досягнення реального правовідновлювального результату. Завдяки цьому дослідження виходить за межі вузького тлумачення законності та розкриває її функціональне значення на різних етапах взаємодії особи з публічною владою.

Окремою перевагою роботи є послідовне виявлення взаємозалежності між якістю діяльності адміністративних органів і подальшим навантаженням на судову систему. У роботі простежується важлива наукова позиція: порушення, допущені під час прийняття владного рішення, відсутність належного мотивування,

недотримання процедури або адміністративна бездіяльність не залишаються ізольованими дефектами управлінської діяльності, а безпосередньо впливають на характер публічно-правового спору, зміст судового контролю та можливість своєчасного поновлення прав особи.

Науково значущим є також авторське прагнення поєднати аналіз уже наявних правових механізмів із прогнозуванням напрямів їх подальшого розвитку. У цьому контексті особливого значення набувають положення щодо узгодження адміністративної процедури й адміністративного судочинства, розвитку превентивних способів захисту, удосконалення реагування на бездіяльність публічної адміністрації та створення належних правових умов для функціонування цифрових форм провадження.

Порівняльний компонент дисертації виконує не суто описову, а аналітичну функцію. Досвід європейських держав використано для виявлення спільних закономірностей розвитку адміністративно-процесуального регулювання та визначення тих правових підходів, які можуть бути корисними для української правової системи. Це дозволило автору обґрунтувати необхідність посилення процедурної складової законності та чіткіше показати її зв'язок із правом особи бути вислуханою, доступом до матеріалів, належним мотивуванням владних рішень і дієвим судовим захистом.

Суттєвою науковою перевагою роботи є те, що сформульовані висновки не обмежуються констатацією існуючих недоліків. Автор пропонує власне бачення удосконалення механізму забезпечення законності через поєднання нормативних, організаційних, аналітичних, методичних, інформаційно-цифрових та виконавчих засобів. Такий підхід дає змогу розглядати забезпечення законності як послідовний процес, спрямований на недопущення порушення, його своєчасне припинення, відновлення порушеного права та недопущення повторення аналогічних ситуацій у майбутньому.

У цілому дисертаційне дослідження характеризується продуманою логікою, належною узгодженістю між поставленими завданнями та отриманими результатами, а також виразною авторською позицією щодо ролі принципу законності у функціонуванні судової влади. Отримані результати поглиблюють

наукові уявлення про адміністративно-правову природу законності та створюють підґрунтя для подальшого розвитку теорії адміністративного судочинства, удосконалення правового регулювання й підвищення якості судового захисту у публічно-правових відносинах.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова цінність дисертаційної роботи визначається передусім особливим способом постановки проблеми законності у сфері судової влади. Автор виходить за межі традиційного розуміння законності як вимоги точного дотримання нормативних приписів і переносить центр дослідницької уваги на питання про те, наскільки вся система судового захисту здатна забезпечити правомірний, передбачуваний і результативний спосіб вирішення конфлікту між особою та публічною владою. Завдяки цьому законність постає не статичною юридичною характеристикою, а критерієм якості функціонування правового механізму загалом.

Значущим результатом дослідження є виявлення залежності між порушеннями, допущеними на різних етапах реалізації публічної влади. У роботі переконливо простежено, що неналежне здійснення адміністративної процедури здатне спричинити виникнення публічно-правового спору, недоліки судового розгляду можуть перешкодити повноцінному відновленню порушеного права, а невиконання судового рішення фактично зводить нанівець досягнутий правозахисний результат. Така логіка дає змогу розглядати законність як безперервну вимогу, що супроводжує весь процес взаємодії особи з державою.

Важливе теоретичне значення має авторське осмислення ролі адміністративного суду у відносинах між людиною та суб'єктом владних повноважень. Суд у роботі постає не просто інституцією, що перевіряє формальну відповідність владного рішення закону, а гарантом того, що публічна влада діє в установлених межах, належно обґрунтовує свої рішення, не допускає свавільного використання наданих їй повноважень і поважає процесуальні можливості особи захищати власну правову позицію.

Оригінальність дослідницького підходу виявляється також у тому, що автор звертає увагу на часовий вимір законності. Значення має не тільки встановлення факту порушення, а й своєчасність його виявлення, можливість недопущення

незворотних наслідків, оперативність судового реагування та реальність подальшого відновлення правового становища особи. У цьому контексті принцип законності набуває динамічного змісту, оскільки його ефективність залежить від здатності правової системи реагувати на порушення до того, як судовий захист втратить своє практичне значення.

Окремої позитивної оцінки заслуговує прагнення автора подолати розрив між судовим вирішенням конкретної справи та ширшим завданням усунення причин повторюваних порушень. Дослідження порушує принципово важливе питання про те, чи достатньо відновити право окремої особи, якщо аналогічні неправомірні рішення, дії або бездіяльність продовжують відтворюватися у діяльності публічної адміністрації. Саме тому законність розглядається також із позиції здатності держави реагувати на системні дефекти правозастосування та не допускати їх подальшого поширення.

Науковий інтерес становить і переосмислення співвідношення між свободою адміністративного розсуду та обов'язком публічної влади діяти правомірно. У роботі порушено складне питання про те, як забезпечити достатню інтенсивність судової перевірки владних рішень, не допустивши при цьому підміни адміністративного органу судом. Такий ракурс дозволяє розкрити законність як засаду встановлення правових меж публічної дискреції та одночасно як гарантію збереження належного розподілу повноважень між адміністративними й судовими інституціями.

Цінність дисертації полягає також у тому, що авторський науковий пошук зорієнтований на подолання розриву між нормативним існуванням процесуальної гарантії та її фактичною дієвістю. Наявність права на звернення до суду, участь у провадженні, одержання мотивованого рішення чи його виконання ще не означає автоматичної ефективності відповідної гарантії. У роботі послідовно проводиться думка, що оцінювання законності має враховувати здатність правового інструменту реально змінити становище особи, усунути наслідки неправомірного владного втручання та унеможливити збереження незаконного стану.

У сукупності це дозволяє оцінювати дисертаційне дослідження як самостійну наукову працю, у якій запропоновано погляд на законність судової влади через її

реальну функціональну спроможність обмежувати публічне свавілля, забезпечувати належну якість правозастосування та гарантувати практичну цінність судового захисту. Саме така постановка проблеми поглиблює сучасне адміністративно-правове розуміння взаємодії суду, публічної адміністрації та особи.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У дисертаційній роботі Костецького С. С. відсутні ознаки академічного плагіату, фальсифікації чи фабрикації результатів. Матеріал є оригінальним, належно оформлені посилання, автор коректно використовує джерела й повною мірою дотримується принципів академічної доброчесності.

Оцінка змісту та оформлення дисертації. Дисертаційна робота справляє враження завершеного наукового дослідження, у якому простежується чітка відповідність між обраною темою, визначеними метою і завданнями, предметом наукового пошуку та одержаними результатами. Автор послідовно дотримується обраного напрямку дослідження, не виходячи за межі заявленої проблематики й водночас охоплюючи ті її аспекти, які мають визначальне значення для розкриття адміністративно-правової природи законності у сфері судової влади.

Позитивної оцінки заслуговує внутрішня узгодженість сформульованих положень. Теоретичні узагальнення отримують подальший розвиток у прикладній частині роботи, а встановлені проблеми стають підґрунтям для відповідних авторських пропозицій. Завдяки цьому висновки не мають характеру відокремлених декларацій, а є результатом послідовного наукового обґрунтування та співвідносяться з конкретними результатами проведеного дослідження.

Важливою характеристикою дисертації є належний рівень самостійності авторського наукового пошуку. Здобувач не обмежується відтворенням усталених доктринальних позицій, а критично зіставляє різні підходи, виявляє їх сильні й дискусійні сторони та формує власне бачення досліджуваних правових явищ. Авторська позиція простежується у визначенні змісту законності, оцінюванні її місця у функціонуванні судової влади, характеристиці причин неналежної реалізації відповідного принципу та обґрунтуванні способів посилення його дієвості.

Зміст роботи засвідчує прагнення дисертанта до аргументованого вирішення складних правових питань, які не мають однозначного доктринального або правозастосовного розв'язання. Це стосується, зокрема, співвідношення законності й верховенства права, меж допустимого судового контролю, належної глибини перевірки владних рішень, значення процесуальної форми для результативності захисту та ролі суду у забезпеченні правомірної поведінки публічної адміністрації. Розгляд таких питань надає роботі дискусійного потенціалу та підвищує її наукову цінність.

Переконливість отриманих результатів забезпечується їх послідовною перевіркою на різних рівнях правового пізнання. Теоретичні положення співвідносяться з чинним законодавством, доктринальні висновки – з реальними потребами правозастосування, а авторські рекомендації – з особливостями функціонування національної правової системи. Така багаторівнева аргументація дає змогу уникнути суто абстрактного характеру дослідження та посилює достовірність сформульованих положень.

Заслугує на увагу і те, що дисертаційна робота відображає здатність автора самостійно виявляти наукову проблему, визначати її складники, встановлювати між ними причинно-наслідкові зв'язки та формулювати обґрунтовані шляхи розв'язання. У цьому аспекті дослідження демонструє належний рівень володіння методологією юридичної науки та здатність працювати зі складними правовими категоріями, які перебувають на перетині теорії права, адміністративного права і судової практики.

Положення дисертації пройшли належну апробацію у фаховому науковому середовищі, що підтверджується публікаціями здобувача та оприлюдненням результатів дослідження під час наукових заходів. Це свідчить про відкритість авторських положень до професійного обговорення та підтверджує послідовний характер формування основних наукових результатів.

У цілому дисертація характеризується завершеністю авторського задуму, достатньою аргументованістю основних положень та відповідністю між поставленими дослідницькими завданнями й отриманими результатами. Сукупність цих характеристик дає підстави позитивно оцінити рівень виконаної

дисертаційної роботи та її значення для подальшого осмислення адміністративно-правових засад реалізації принципу законності судової влади.

Дискусійні положення дисертації і зауваження. Попри загальну цілісність та високу якість дисертаційної роботи, окремі питання залишаються недостатньо розкритими, що відкриває перспективи для подальших досліджень і глибшого осмислення заявленої проблематики.

По-перше, додаткового наукового опрацювання потребує часовий аспект реалізації принципу законності в адміністративному судочинстві, зокрема у випадках зміни законодавства або судової практики під час розгляду справи. Дискусійним залишається питання про те, яким чином мають співвідноситися вимоги законності, правової визначеності та захисту легітимних очікувань особи, якщо правове регулювання або усталені правозастосовні підходи змінюються після виникнення спірних правовідносин. Більш детальне дослідження цих аспектів дало б змогу чіткіше визначити межі допустимого впливу нових правових позицій на вже сформовані правовідносини та забезпечити передбачуваність судового захисту.

По-друге, окремої уваги заслуговує територіальний вимір доступності адміністративного правосуддя. В умовах переміщення судів, зміни територіальної підсудності, функціонування судової системи поблизу територій ведення бойових дій та значної внутрішньої міграції населення фактичні можливості осіб щодо звернення до адміністративного суду можуть істотно відрізнятись залежно від місця їх перебування. Доцільним було б поглибити аналіз того, яким чином територіальна нерівномірність доступу до судової інфраструктури впливає на реалізацію принципу законності та які правові й організаційні засоби здатні мінімізувати ризик фактичної нерівності у здійсненні права на судовий захист.

По-третє, додаткового осмислення потребує співвідношення принципу законності з вимогою дотримання розумних строків адміністративного судочинства. Тривалість судового розгляду сама собою може перетворитися на чинник, що знижує або навіть унеможливорює ефективність захисту, особливо у справах, де своєчасність рішення має вирішальне значення для відновлення прав особи. У цьому контексті доцільно було б конкретизувати критерії, за яких надмірна тривалість провадження повинна розглядатися вже не як суто організаційний

недолік, а як самостійне порушення вимог законності та права на ефективний судовий захист.

По-четверте, недостатньо розкритим залишається вплив організаційної спроможності судової системи на практичну реалізацію принципу законності. Якість судового захисту залежить не тільки від змісту правових норм і процесуальних гарантій, а й від кадрового забезпечення судів, рівня навантаження на суддів, належного функціонування апаратів судів, доступності технічної інфраструктури та стабільності організаційного забезпечення правосуддя. Більш детальне дослідження взаємозв'язку між інституційною спроможністю судової системи та дотриманням вимог законності дало б змогу повніше розкрити причини затягування розгляду справ, зниження якості мотивування судових актів та інших практичних ускладнень у здійсненні адміністративного судочинства.

Зазначені зауваження мають науково-прикладний і рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та не зменшують її теоретичної і практичної значущості. Дослідження вирізняється комплексністю, системністю, актуальністю та значним потенціалом для подальшого розвитку адміністративно-правової науки.

Висновок. Дисертаційна робота Костецького Сергія Сергійовича на тему **«Адміністративно-правові засади реалізації принципу законності судової влади»** є завершеним, самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретичному та методологічному рівнях.

Дисертація ґрунтується на широкій і репрезентативній джерельній базі, яка охоплює національне законодавство України, міжнародно-правові акти, а також сучасні наукові напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених. Сформульовані у роботі висновки та узагальнення відзначаються логічною послідовністю, науковою обґрунтованістю й аргументованістю. Запропоновані автором теоретичні положення та практичні рекомендації можуть бути використані у правотворчій діяльності, практичній, а також у подальших наукових дослідженнях.

Загалом дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам до дисертацій такого рівня, характеризується науковою новизною, теоретичною та практичною цінністю. Дисертант продемонстрував високий рівень наукової

підготовки, здатність до ґрунтовного міждисциплінарного аналізу, сформулював низку актуальних для теорії та практики адміністративного права висновків і рекомендацій.

Дисертація відповідає критеріям сучасної правової науки, вимогам до дисертаційних досліджень, положенням Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а також Вимогам до оформлення дисертації (наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40).

За результатами проведеного дослідження **Костецький Сергій Сергійович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доцент кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Наталія МАКСИМЕНКО

Підпис Наталії МАКСИМЕНКО засвідчую:

Проректор з науково-педагогічної роботи
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка,
кандидат педагогічних наук, доцент

Олена НІКІТИНА